Nordplus

INNOVATIONS
Social Innovations and Digital Education for Community-based Tourism Promotion

Klaipėdos universitetas

Bendruomenių turizmas: kodėl ši turizmo rūšis svarbi miesto ir kaimo bendruomenėms?

Doc. dr. Eduardas Spiriajevas

Socialinės geografijos ir turizmo katedra

NPAD-2024/10206

2025-10-10
Klaipėda - Mažeikiai

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

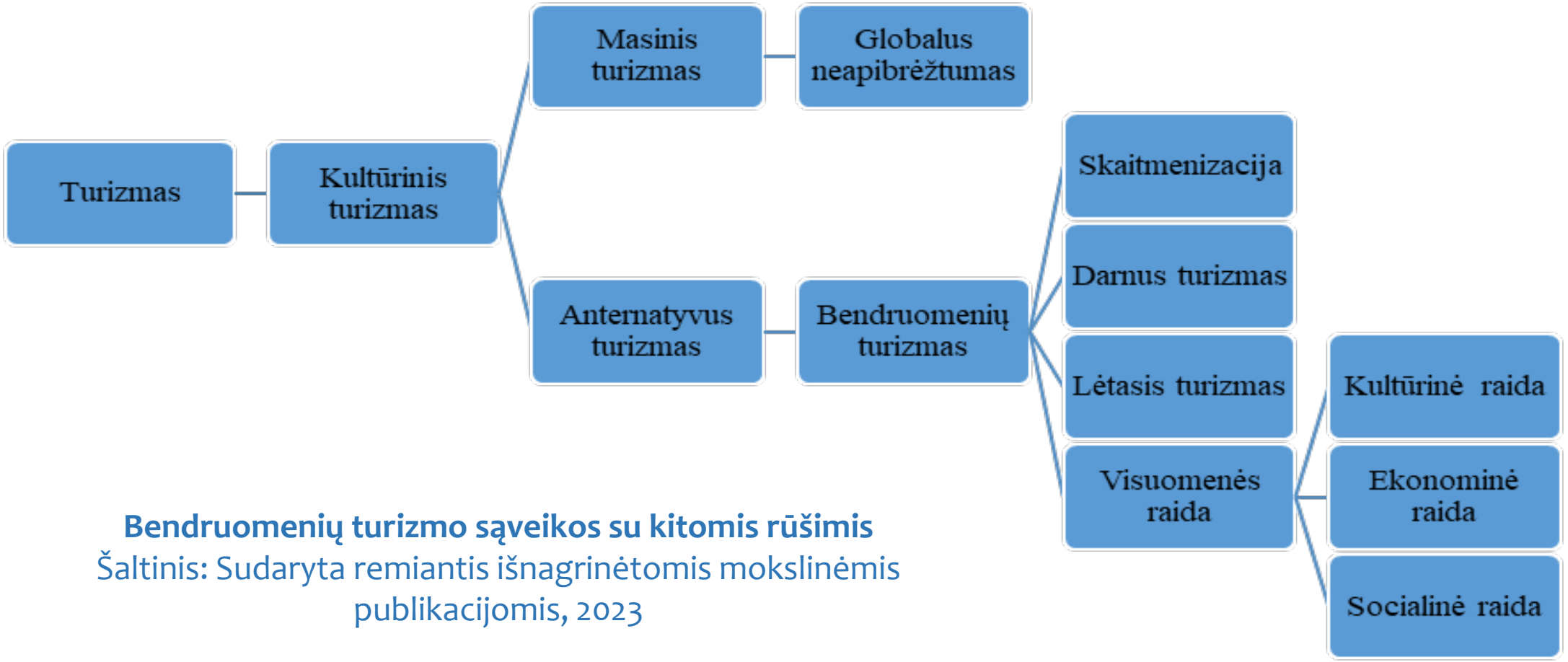

Bendruomenių turizmo sąveikos su kitomis rūšimis

Šaltinis: Sudaryta remiantis išnagrinėtomis mokslinėmis publikacijomis, 2023

Projekto komanda Taline

Projekto komanda Taline

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Dėl taikomų inovacijų, besikeičiančių visuomenės poreikių kuriamos ir plėtojamos naujos turizmo rūšys sąveikoje su skaitmeninėmis technologijomis, gamtinės aplinkos darnumu, gamtos, kultūros ir istorijos paveldo išsaugojimu, vietos ekonomikos skatinimu (gyvybingumu).

Svarbu kurti naujas turizmo rūšis besikeičiančioje visuomenėje

Svarbu domėtis vietos bendruomenių potencialu, ieškoti naujų turizmo tapatybių ir turizmo nišų sąveikoje su gamta, istorija, etnografija, vietos bendruomenių socialiniu aktyvumu.

Turizmo rūšys

Kuriamos naujos turizmo rūšys:

1. ***Vertybių ir tapatybių raiškos turizmas*** – puoselėja ir pristato asmenines ir kolektyvines vertybes ir tapatybes per Įkvėpimo ekskursijų organizavimą.

2. **Nostalgijos turizmas** – motyvuoja pažinti asmeninės ir kolektyvinės praeities išgyvenimus, buvusias gyvenamąsias vietas, vaikystės prisiminus, istorinių įvykių vietas.

3. **Miego ir tylos turizmas** – siekiama ilsėtis, ieškoti atgaivos, vidinės harmonijos, ieškoma ramybės ir nusiraminimo aplinkos.

Turizmo rūšys

Kuriamos naujos turizmo rūšys:

4. Laisvalaikio konferencijų ir renginių turizmas – dalyvaujama konferencijose, susitikimuose, tematiniuose renginiuose kurie susiję su asmeninio ir profesinio domėjimosi sritimis, rekreacinėmis ir kultūrinėmis patirtimis.

5. Geležinkelių turizmas – domimasi istoriniais įvykiais, kraštovaizdžiu, geležinkelių industrijos paveldu, geležinkelių tinklo raida.

6. Kapinių turizmas – lankomos kapinės, paminklai, domimasi genealogija, kultūra, istorija, paveldu, puoselėjamas atminties turizmas.

Turizmo rūšys

Kuriamos naujos turizmo rūšys:

7. ***Kraštovaizdžio erdvinių pokyčių turizmas*** *– tyrinėjamos vietovės, kuriose vyko reikšingi gamtinės aplinkos, urbanistinio ir kultūrinio kraštovaizdžio transformacijos sąveikoje tarp aplinkos ir visuomenės.*

8. ***Meno turizmas*** *– keliaujama dėl nori pažinti vietos menininkus, amatininkus, susipažinti su jų dirbtuvėmis, sukurtais meno kūriniais, vietos meno renginiais, kultūros festivaliais.*

9. ***Ornitologinis turizmas*** *– gamtos pažinimas stebint paukščius, jų įpročius, siejamas su ekoturizmu ir aplinkosaugos edukacija.*

Turizmo rūšys

Kuriamos naujos turizmo rūšys:

10. Turizmas be kitų turistų – kai keliaujama vienumoje, išlaikomas privatumas, išskirtinumas, priešingai nei masinio turizmo kelionės, keliavimas per asmeninę patirtį.

11. Bendruomenių turizmas – vietos bendruomenės dalyvauja turizmo veiklose, siūlo autentišką kultūrinę patirtį, skatina bendruomenės socialinį ir ekonominį darnumą.

12. Patirtinis gamtos turizmas – gamtinės aplinkos pažinimas per individualias patirtis, didinant sąmoningumą apie gamto apsaugą, stiprinant sąveiką su gamta.

Kraštovaizdžio erdvinių pokyčių turizmas

Kraštovaizdžio erdvinių pokyčių turizmas

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

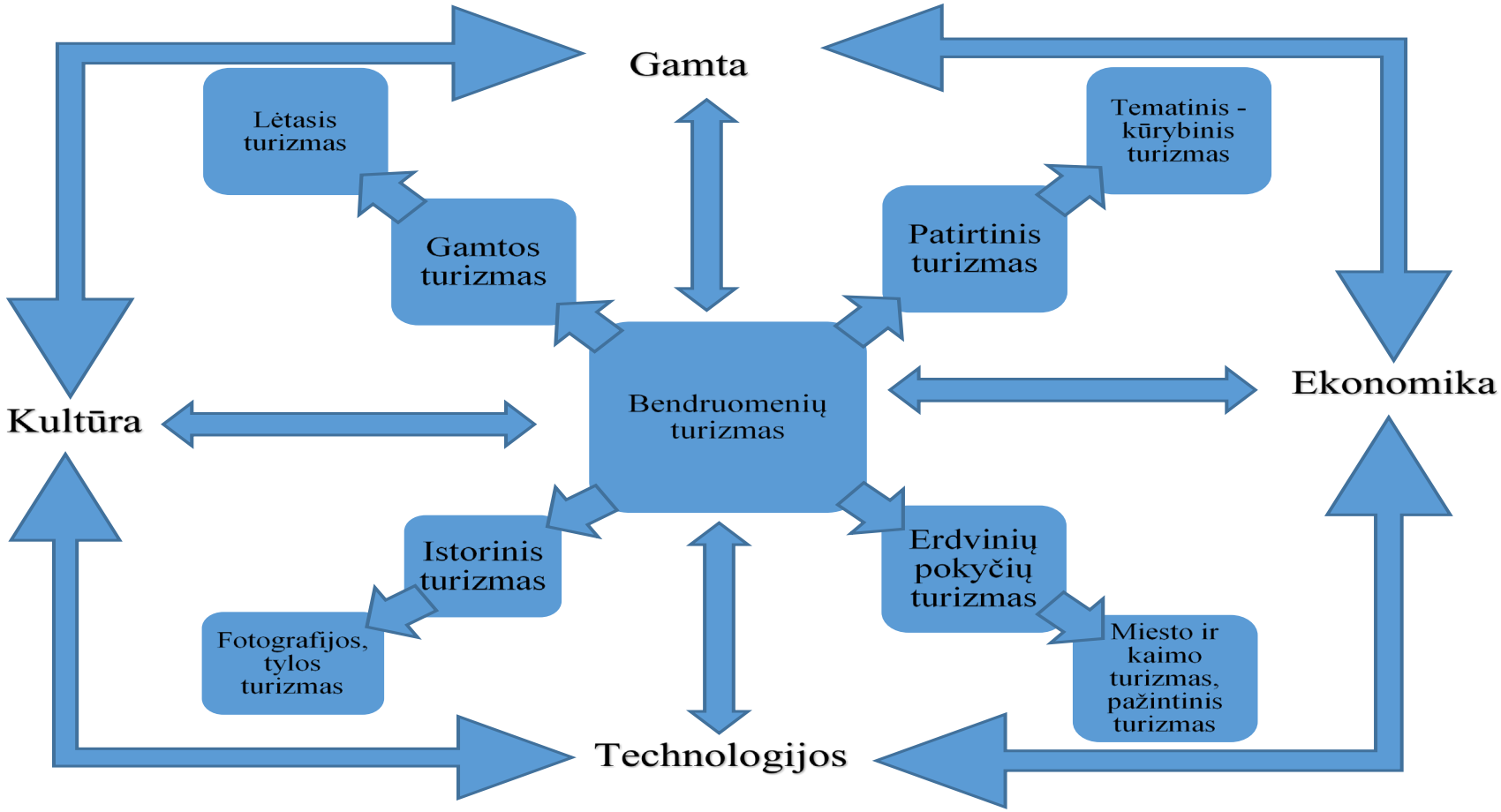

Bendruomenių turizmo vystymosi modelis

Šaltinis: sudarytaremiantis išnagrinėtomis mokslinėmis publikacijomis, 2023

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Alternatyvus turizmas – masinio turizmo alternatyva, siejama su nedidelių turistų grupių veikla; propaguoja kontroliuojamą ir reguliuojamą turizmo plėtrą siekiant saugoti gamtą ir puoselėti vietinių gyventojų papročius, tradicijas, vertybes (Aiškinamasis turizmo terminų žodynas, 2009).

Kūrybinis turizmas - turizmo forma, kuri gali pakeisti esamus turizmo plėtros modelius ir prisidėti prie turizmo patirties įvairinimo ir naujovių, gali padėti skatinti vietos ekonominę, socialinę ir kultūrinę plėtrą (Richards, 2009).

Kultūrinis turizmas - savarankiška, darna ir atsakingumu grindžiama tarpdalykinė turizmo kryptis, kurios vienas skiriamųjų bruožų yra sąmoningos arba netikėtos kultūrinės patirtys (Ščiglienė, 2017).

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Bendruomenių turizmas *(angl. Community-based Tourism)* - tai naujai besiformuojanti kultūros turizmo šaka, kuri Lietuvos visuomenės geografijos ir turizmo geografijos tyrimuose dar mažai tirta teoriniais ir praktiniais aspektais.

Bendruomenių turizmas formuojasi kaip alternatyvaus kultūros turizmo šaka, kurioje vyksta kultūrinė ir socialinė sąveika tarp turistų ir vietos gyventojų pristatančių vietos bendruomenių vertybes ir tapatybes.

Bendruomenių turizmo aktualumas pagrįstas vietos bendruomenių išlikimo strategija besikeičiančiame pasaulyje, kuriame tampa sudėtinga išsaugoti vietos vertybes, tradicijas, etnografiją, visuomenės pasaulėžiūrą sąlygotą gamtinės, kultūrinės ir istorinės raidos.

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Iš autoriaus duomenų archyvo, 2024

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Bendruomenių turizmo tyrimai apima miesto ir kaimo kraštovaizdžius, vietinės architektūros paveldą, vietos tradicijas ir papročius, etnografiją, istorinius įvykius, kultūros puoselėjimo renginius, vietos žymių asmenų biografijos tyrimus. Šių žinių visuma skatina bendruomenes tirti sistemiškai, išskirti ir aktualizuoti svarbiausius veiksnius ir vertybes, kurių pagrindu galima ***kurti ir sudaryti turizmo maršrutus bendruomenių pažinimui,*** kaip alternatyvaus kultūros turizmo veiklą.

Problematika

Bendruomenių turizmo tyrimai ir plėtros procesų formavimas Lietuvoje tampa aktualia turizmo veikla, ypač vietovėse, kurios išsiskiria unikaliais kultūros paveldo objektais, įdomia vietovės istorine raida, geografine aplinka. Bendruomenių turizmo plėtojimo procesai Lietuvoje praktiškai nevyksta. Egzistuoja tik atskiros bendruomenių turizmo nišos susijusios su kultūros pažintiniu turizmu, gamtos pažintiniu turizmu, ekoturizmu, darniuoju turizmu ir kt.

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Bendruomenių turizmo nišos Lietuvos turistams, vienadieniams lankytojams dar nėra žinomos, patrauklios, nes:

- trūksta bendruomenių pažintinio turizmo tematinių maršrutų, jų sisteminio istorinio, geografinio ir socialinio aprašymo;

- trūksta bendruomenės gidų, kurie gali profesionaliai arba argumentuotai ir įtikinamai pristatyti bendruomenės raidą, vertybes ir tapatybes;

- trūksta susistemintos informacijos, vaizdinės medžiagos apie bendruomenes;

- trūksta skaitmeninių technologijų pritaikymo bendruomenių turizmo planavimui, bendruomenių pristatymui, maršrutų vizualizacijai.

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Būtina tirti bendruomenes, kaip vietos sociumą ir jo gamtinę bei kultūrinę aplinką, todėl unikalių turizmo maršrutų sukūrimas stiprins vietos bendruomenių tapatybes ir didins jų aplinkos patrauklumą ieškantiems alternatyvaus turizmo keliavimo formų ir patirčių.

Iš autoriaus duomenų archyvo, 2024

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

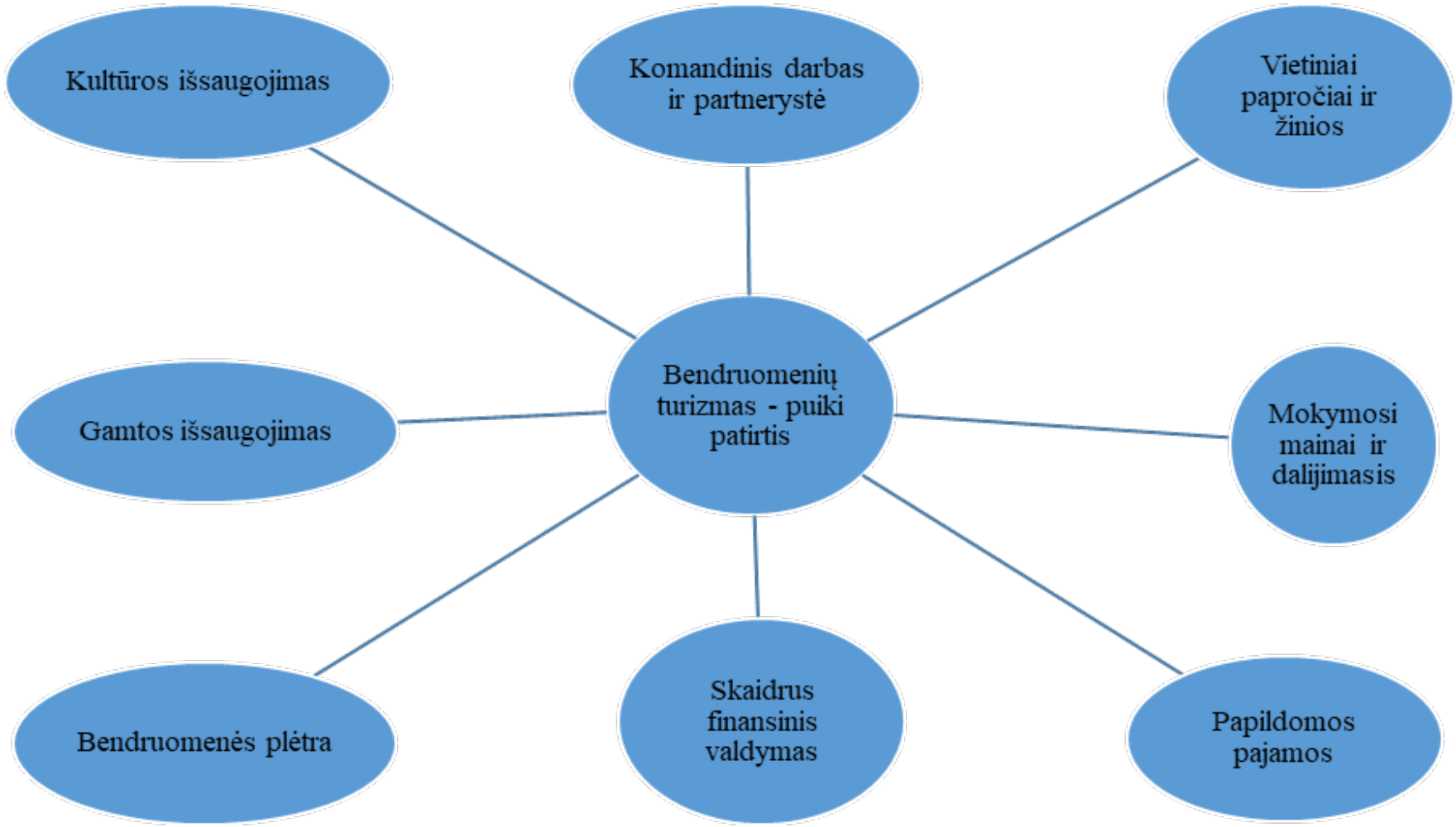

Bendruomenių turizmo patirtis

Šaltinis: Fresh From the Field (2018). Practical experiences developing and marketing community based cultural tourism, p. 10.

Pirmasis projekto partnerių susitikimas Klaipėdoje

Susitikimas su Klaipėdos bendruomenių asociacijos vadove

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Globalus neapibrėžtumas – nenuspėjamumo, nestabilumo būsena, kuri apima viso pasaulio ekonomines, politines, socialines, technologines, aplinkosaugines sritis.

Glokalizacija pasižymi prisitaikymu prie pasaulinių produktų, paslaugų ir prekių ženklų, prie lokalizuotų rinkų, kurios tenkina jų poreikius, neprarandant kalbos, kaip pasaulio tapatumo ženklo, kuri pasižymi pagarba bei svarba vietinėms kultūroms pasaulio rinkoje.

Bendruomenių turizmas ir globalus neapibrėžtumas yra susiję, nes juos sąlygoja tie patys pagrindiniai veiksniai: ekonominis neapibrėžtumas, politinis neapibrėžtumas, socialinis-kultūrinis neapibrėžtumas, gamtinis neapibrėžtumas.

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Lankytojai turizmo paslaugų (maršrutų), kurios puoselėja vietos bendruomenių kultūrą, jų autentiškumą. Tai padeda atrasti naujas vertybes ir tapatybes, taip pat prisiminti, iš naujo atrasti užmirštas vertybes, tapatybes.

Taikomos skaitmeninės technologijos turizmo paslaugų (maršrutų kūrimui).

Alternatyvaus kultūrinio turizmo skatinimas, įtraukiant vietos bendruomenes, reikalauja praktinių žinių pritaikymo. ***Trūksta bendruomenės turizmo gidų, kurie galėtų subtiliai, argumentuotai atskleisti vietinės kultūros autentiškumą, paskatinti ja domėtis.***

Vietos bendruomenių edukacija, pagrįsta vietos vertybių ir tapatybių puoselėjimu, ekonominės vertės kūrimu vietos gyventojams, siūlomos unikalios paslaugos (maršrutų konceptai) mažoms grupėms.

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Bendruomenės vertybės, tapatybės leidžia lankytojams įgyti patirties su bendruomenės nariais, susipažinti su vietos kultūromis, tradicijomis, tausojant vietos išteklių naudojimą ir taikant darnumo principus.

Bendruomenių turizmo planavimas apima kultūrinio, socialinio, miesto, kaimo turizmo aspektus ir integruoja juos į teminius turizmo maršrutus, kuriuos praveda vietiniai gidai ir aktyvūs vietos bendruomenių nariai.

Miestų, kaimo bendruomenių istoriniai prisiminimai reikalauja išsaugoti vietos vertybes, tapatybes, kurios yra vertingi ištekliai bendruomeninio turizmo skatinimui.

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Socialinės inovacijos – tai naujos idėjos (produktai, paslaugos ir modeliai), kuriais tenkinami įvairaus pobūdžio socialiniai poreikiai, sprendžiamos socialinės ir ekonominės problemos. Socialinių inovacijų siūlomos priemonės remiasi socialiniais santykiais ir naujais šių santykių modeliais.

Socialinėmis inovacijomis siekiama gerinti individų ir visos visuomenės gerovę. Jos apima naujas socialines paslaugas, jų teikimo modelius, specializuotus socialinius tinklus skaitmeninėje erdvėje.

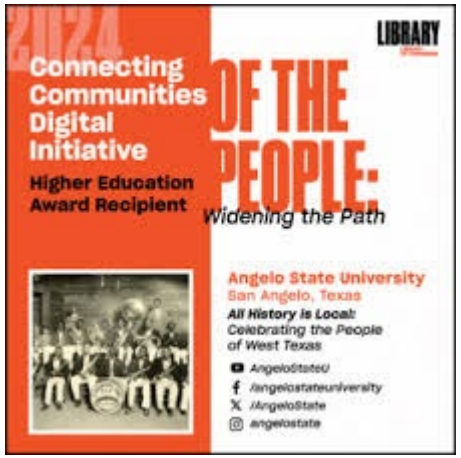

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Bendruomenės atstovai pasitinka turistus Borneo saloje, Malaizija
Autoriaus nuotrauka
2024 m. vasaris

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Borneo sala, Malaizija

Susitikimas su vietos bendruomenės vadovais Borneo saloje, Malaizija
Autoriaus nuotrauka
2024 m. vasaris

Bendruomenių turizmas: nuo idėjos iki praktikos

Borneo sala, Malaizija

Autoriaus nuotrauka, 2024 m. vasaris

Kalamaja bendruomenės gidė, Talinas

Kristianijos bendruomenės gidas, Kopenhaga

Kristianijos bendruomenės, Kopenhaga

Audio pasakojimai apie Kalamaja bendruomenę, Talinas

Bendruomenių turizmo svarba

Žemaitijos nacionalinio parko bendruomenių Atstovų kokybinis tyrimas, 2023 m. gruodžio 14 d.

Bendruomenės pavadinimas	Gyvenvietė	Seniūnija
Asociacija "Vizijos"	Aleksandravo k.	Šateikių
Plungės rajono Alsėdžių seniūnijos bendruomenė	Alsėdžiai	Alsėdžių
Plungės rajono Babrungo seniūnijos šeimų bendruomenė "Tėviškė"	Babrungo k.	Babrungo
Plungės rajono Karklėnų kaimo šeimų bendruomenė "Karkluoja"	Karklėnų k.	Nausodžio
Plungės rajono Kulių krašto bendruomenė "Alantas"	Kumžaičių k.	Kulių
Plungės rajono Milašaičių kaimo šeimų bendruomenė "Sruoja"	Milašaičių k.	Stalgėnų
Visuomeninė organizacija Platelių bendruomenė	Plateliai	Platelių
Plungės rajono Stalgėnų seniūnijos šeimų bendruomenė "Gija"	Stalgėnų k.	Stalgėnų
Stanelių kaimo bendruomenė "Pietuvė"	Stanelių km.	Paukštakių
Plungės rajono Žemaičių Kalvarijos seniūnijos bendruomenė "Gardai"	Žemaičių Kalvarija	Žemaičių Kalvarijos
Kantaučių bendruomenė "Kalnas"	Kantaučių k.	Žlibinų
Šarnelės kaimo bendruomenė	Šarnelės k.	Žemaičių Kalvarijos
Žlibinų bendruomenė	Žlibinų k.	Žlibinų
Šateikių bendruomenė	Šateikių k.	Šateikių
Bendruomenė ,,Gintališkės sodžius”	Gintališkės k.	Platelių
Gegrėnų bendruomenė	Gegrėnų k.	Žemaičių Kalvarijos
Grumblių seniūnaitijos bendruomenė ,,Varnakalnis“	Grumblių k.	Paukštakių
Varkalių bendruomenė	Varkalių k.	Nausodžio
Bendruomenė "Šilupis"	Vieštovėnų k.	Nausodžio
Narvaišių kaimo bendruomenė	Narvaišių k.	Šateikių
Prūsalių bendruomenė "Liepupė"	Prūsalių k.	Nausodžio
Bendruomenė "Rotinėnai"	Rotinėnų k.	Žemaičių Kalvarijos
Asociacija "Dyburiškiai"	Dyburių k.	Šateikių
Glaudžių seniūnaitijos bendruomenė-Dvarkiemis.	Glaudžių k.	Babrungo

Šaltinis: sudaryta pagal Plungės rajono savivaldybės duomenis, 2023.

Bendruomenių turizmo svarba

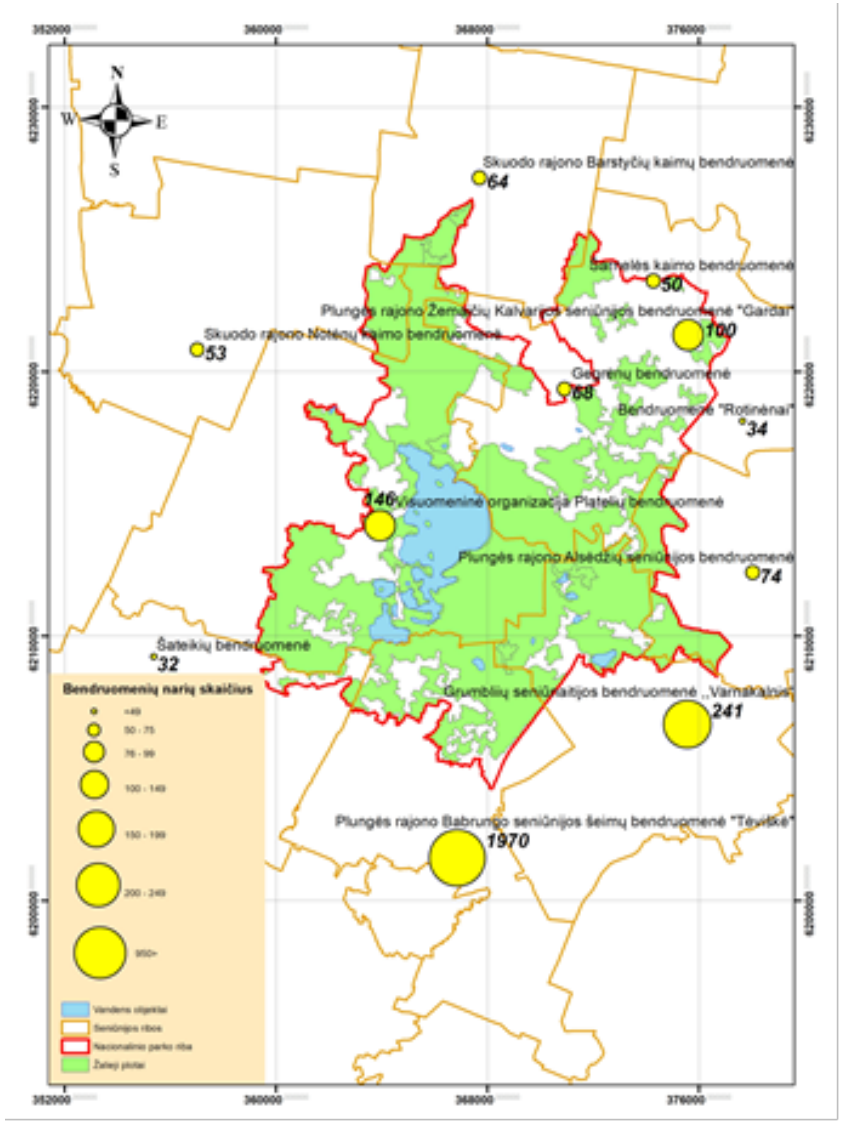

1 lentelė. Gyventojų skaičius seniūnijose, kurios išsidėsčiusios Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje

Seniūnija	Gyventojų skaičius 2021 m.	Gyventojų skaičius 2011 m.	Skirtumas	Plotas, km^2	Gyventojų tankumas (2021 m.) 1 km^2	Kaimų skaičius (2021 m.)
Barstyčių	674	969	-295	75	9	11
Žemaičių Kalvarijos	1570	1970	-400	124,6	12,6	25
Alsėdžių	1043	1265	-222	55,8	18,7	12
Platelių	1583	1932	-349	136,5	11,6	24
Šateikių	2055	2233	-178	133,6	15,4	20
Notėnų	763	1017	-254	91	8,4	16
Babrungo	2123	2278	-155	100,5	21,1	20
Paukštakių	1034	1179	-145	96,8	10,7	30
ŽNP seniūnijose Lietuvoje	**10 845** **0,39 proc.**	**12 843** **0,42 proc.**	**-1998** **-15,56 proc.** **-0,83 proc.**	**813,8** **1,25 proc.**	**13,33** **3,23 karto mažiau už šalies vidurkį**	**158** **0,83 proc.**
Lietuva	**2 810 761**	**3 052 588**	**-241 827**	**65 300**	**43,02**	**19 075**

Šaltinis: Sudaryta autoriaus pagal valstybės duomenų agentūros duomenis, 2023.

Bendruomenių turizmo svarba

1 lentelė. Kategorija - Bandymas apibūdinti bendruomenių turizmą, jų asociacijas, bei veiklas

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Bandymas apibūdinti bendruomenių turizmą, jų asociacijas, bei veiklas	Bendruomenės veiklos plėtra (3 patvirtinantys teiginiai)	„<...> Aš manau, kad ši sąvoka aprėpia, viską atlieka bendruomenė <...>.“ *(1 informantas)*
		„<...> Važiavimas, dar galbūt pas bendruomenes būna išvykos, susipažįsta su sakykim žemaičiai su dzūkais arba su suvalkais, vienas pas kitus važiuoja <...>.“ *(3 informantas*
		„<...> Bendruomenių tas turizmas, tai savo bendruomenės garsinimas <...>“. (*4 informantas)*
	Edukacijos, turistinių vietovių lankymas (4 patvirtinantys teiginiai)	„<...> Kultūriniu požiūriu, ir švietėjišku, ir geografiniu turizmu galima susieti ir parką <...>“. *(1 informantas)*
		„ <...> Su Šateikių parku, su bažnyčia, taip pat galime pritraukti su apleistais pastatais“. *(2 informantas)*
		„<...> Vietovės kultūros, amatininkų tiesiog buvo jų ištransliavimas į viešojo kažkur erdvę <...>“. *(4 informantas)*
		„Pas mus yra tokie šitie takai nacionalinio parkai irgi turizmas galėtų čia dažniau <...>“. *(5 informantas)*
	Asociacija su verslu (3 patvirtinantys teiginiai)	„<...> Vietiniai verslai vykdant tam tikras edukacijas“. *(1 informantas)*
		„Bendruomenių turizmas asocijuojasi su verslu <...>“. *(2 informantas)*
		„<...> Perspektyvos verslu <...>“. *(3 informantas)*

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, pagal gautus tyrimo duomenis 2023.

Bendruomenių turizmo svarba

1 lentelė. Kategorija - Bendruomenių turizmo nauda bendruomenei

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Bendruomenių turizmo nauda bendruomenei	Bendruomenių turizmo vystymo kryptys (5 patvirtinantys teiginiai)	„<...> Kiekviena bendruomenė gali atrasti unikalių dalykų, kuriais galėtų pasididžiuoti ir tuo sudominti turistus. <...> Turizmo maršrutus įjungiant tiesiog mūsų tautinį savitumą <...>. “ *(1 informantas)*
		„Aš galėčiau pritraukti su gera savo pusmarškone koše“. *(2 informantas)*
		„<...> Internetinis puslapis platforma kažkokių programėlių, kuri apjungtų iš anksto kažką tai sakai, važiuoji perki, paslaugas, gauni ar kažkas panašaus.“ *(3 informantas)*
		„<...> Kaimų gyvenvietės istorijos pačių žmonių vyresnio istorijos turėtų būti įgarsintos ir tie patys amatininkai ir būtų daugiau žinomi. Manau, tikrai tie ir maršrutai tai reikalinga.“ *(4 informantas)*
		„ Aš irgi pritarčiau kolegoms. <...> Reikia kažką daryti.“ *(5 informantas)*
	Verslo idėjų įgyvendinimas (2 patvirtinantys teiginiai)	„<...> Aš manau, kad pakalbėjus ir pritraukus kažką galima suverslauti.“ *(1 informantas)*
		„Tai galima paversti verslu, bet reikėtų, manyčiau, kad kažkaip susisteminti“. *(3 informantas)*

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, pagal gautus tyrimo duomenis 2023.

Bendruomenių turizmo svarba

1 lentelė. Kategorija - Galimi tematikos projektai besikuriančiam bendruomenių turizmui Žemaitijos nacionaliniame parke.

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Galimi tematikos projektai besikuriančiam bendruomenių turizmui Žemaitijos nacionaliniame parke	Edukacijos (3 patvirtinantys teiginiai)	„<...> Mums reikia išsigryninti kažką kita tokio, ko neturėtų kaimo turizmo sodybos, negalėtų pasiūlyti nei amatų centras, kad nesidubliuoti.“ *(1 informantas)*
		„Pasodinom įvairių medžių ir viskas eina edukacine linkme, prie kiekvieno medžio yra informacinės lentelės, aprašančios patį medį, iš kur jis kilęs, ta prasme <...> sakykim beržas, eglė ir panašiai, bet paimti įdomesni medžiai, kaip ginkmedis, tulpmedis ir dar kažkas, ko šiuo metu neatsimenu. Edukaciniai stendai su perspektyva pritraukti, sakykim, pasikviesti pradinukus, darželinukus, supažindinti su gamta, kuo svarbūs medžiai, kiti augalai, vabalėliai ir taip toliau.“ *(3 informantas)*
		„<...> Galime tas edukacijas daryti, degustacijas, tik reikia prikalbinti mūsų amatininkus ir ūkininkus, kad kažką pasiviešinti, parodytų. Čia reik visur lėšų, kad irgi ne veltui, bet kažkur būtų paskatinimas kažko.“ *(4 ir 5 informantai)*
	Lankytinų vietovių atnaujinimas (3 patvirtinantys teiginiai)	„ <...> Yra ir pas mūsų senkapiai. Tai yra senos kapinaites, kur galima apvažiuoti, ir Dovainiuose ten yra senkapių. Tiesiog galbūt žmonėms labai bus įdomu. Reikia piligriminį kelią padaryti. Dabar eina per Gegrėnus, kuris kertasi su Plateliais.“ *(1 informantas)*
		„Mūsų Šateikių parkas baigia išnykti, kurį reikia atgaivinti, reikėtų bažnyčią atnaujinti, kad pritraukti jaunimą atkurti žemaitišką paveldą.“ *(2 informantas)*
		„<...> Pas mumis ir va tiek apsakiau piliakalniai, čia jų ir ne vienas, ir ne keletas, čia dešimtimis galima skaičiuoti. Tai toks galėtų būti piliakalnių maršrutas, ant tų piliakalnių, kažkokių fotografijų tenai darymas. *(4 informantas)*

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, pagal gautus tyrimo duomenis 2023.

Bendruomenių turizmo svarba

1 lentelė. Kategorija - Bendruomenės gido apibūdinimas ir jo kompetencija bendruomenių turizmo šakoje

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Bendruomenių gido apibūdinimas ir jo kompetencija bendruomenių turizmo šakoje	Gido apibūdinimas (2 patvirtinantys teiginiai)	„Žmogus tikrai turėtų labai gerai istoriją žinoti, šnekėti žemaitiškai.<...> charizmatiškas, pašposavoti, istorijas kažkoks žinoti, padavimus. Nu, kad žmonėms būtų įdomu <...>.“ „Tai, aš manau, toks žmogus turi būti, bet aš manau, mes jį turim.“ *(1 informantas)*
		„Papasakoti ne taip paprastai, bet kartais charizmatiškas būtų žmogus ir įdomiai būtų klausytojams toks turėtų būti jiems, kad nebijotu mūsų žemaičių kalbos, kad geresnis galėtų būti žmogus, kad tikrai būtų įdomu klausytis.“ *(4 informantas)*
	Nurodo žmogų, kuris galėtų atlikti bendruomenių gido vaidmenį (5 patvirtinantys teiginiai)	„Tai, aš manau, toks žmogus turi būti, bet aš manau, mes jį turim. Negaliu sakyti, kad konkrečiai sakyti, kad bendruomenės, bet aš kiek atvažiuoja bendruomenių, aš visada nesu viena, yra žmogus, kuris papasakoja: Aldona, Aušrą, dar kita Aušrelė yra.“ *(1 informantas)*
		„Šateikiuose mes turime bibliotekininkę, Margaritą. Superinis gidas, dabar atvažiuoja jinai į parką, persirengia į moterytę ir vykdo tą turizmą.“ *(2 informantas)*
		„Savo bendruomenėje mes tokio žmogaus manau neturėtumėme, bet aš manau, mes turim kur kreiptis. Žemaičių Kalvarijoje turim tokį Bronių <...>, kuris labai viską žino, puikus žmogus ir labai įdomiai viską pasakoja, geografijos mokytojas. *(3 informantas)*
		„<...> Vat iš kaimo surasti žmogų katras žinotų vietovės istoriją.“ *(4 informantas)*
		„Bendruomenės pirmininkas.“ *(5 informantas)*

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, pagal gautus tyrimo duomenis 2023.

Bendruomenių turizmo svarba

Ekrano nuotrauka iš tikslinės grupinės diskusijos

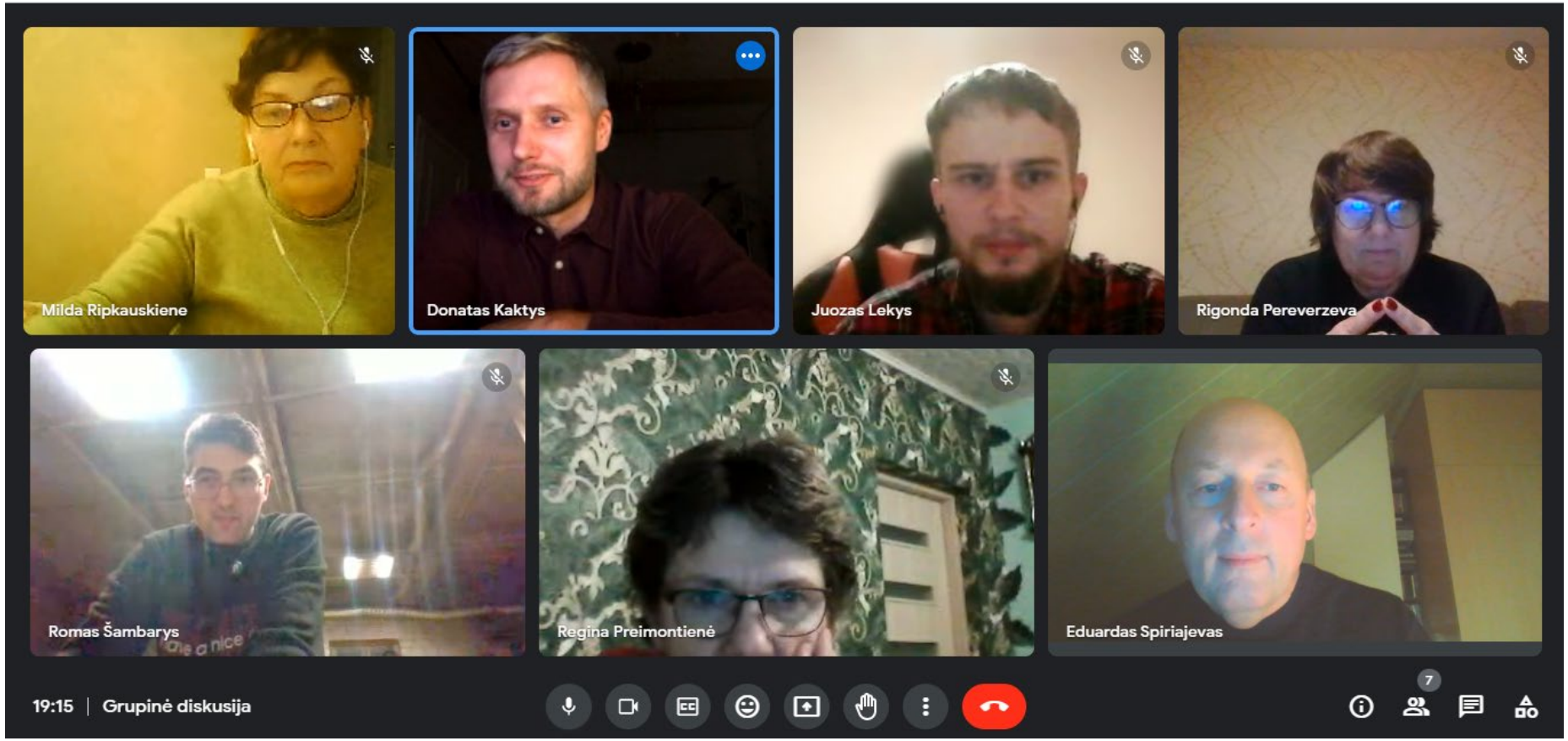

Grupinės diskusijos susitikimo data: 2023 m. gruodžio 14 d. 19:00-20:30 val.

Grupinės diskusijos susitikimo vieta: „Google Meet“ programa.

Bendruomenių turizmo svarba

Tematiniai maršrutai, kuriuos planuoja ir vykdo bendruomenių gidai (Lietuvoje įstatymiškai nėra reglamentuota kas yra bendruomenių gidas), todėl bendruomenės gidai gali būti paruošti neformalaus mokymosi metodais.

Pagal turizmo patirtį, Lietuvoje trūksta gamtos turizmo gidų, darnaus turizmo gidų, vandens turizmo gidų, bendruomenės gidų.

Bendruomenių turizmas susijęs su miesto turizmu, kaimo turizmu, darniuoju turizmu, gamtos turizmu, ekoturizmu, kultūros turizmu (etnoturizmu), socialiniu turizmu.

Bendruomenių turizmo svarba

Bendruomenės pavadinimas	Gyvenvietė	Seniūnija
Visuomeninė organizacija Platelių bendruomenė	Plateliai	Platelių
Plungės rajono Žemaičių Kalvarijos seniūnijos bendruomenė "Gardai"	Žemaičių Kalvarija	Žemaičių Kalvarijos
Šarnelės kaimo bendruomenė	Šarnelės k.	Žemaičių Kalvarijos
Gegrėnų bendruomenė	Gegrėnų k.	Žemaičių Kalvarijos
Bendruomenė "Rotinėnai"	Rotinėnų k.	Žemaičių Kalvarijos
Šateikių bendruomenė	Šateikių k.	Šateikių
Plungės rajono Babrungo seniūnijos šeimų bendruomenė "Tėviškė"	Babrungo k.	Babrungo
Grumblių seniūnaitijos bendruomenė „Varnakalnis“	Grumblių k.	Paukštakių
Plungės rajono Alsėdžių seniūnijos bendruomenė	Alsėdžiai	Alsėdžių
Skuodo rajono Notėnų kaimo bendruomenė	Notėnai	Notėnų
Skuodo rajono Barstyčių kaimų bendruomenė	Barstyčiai	Barstyčių

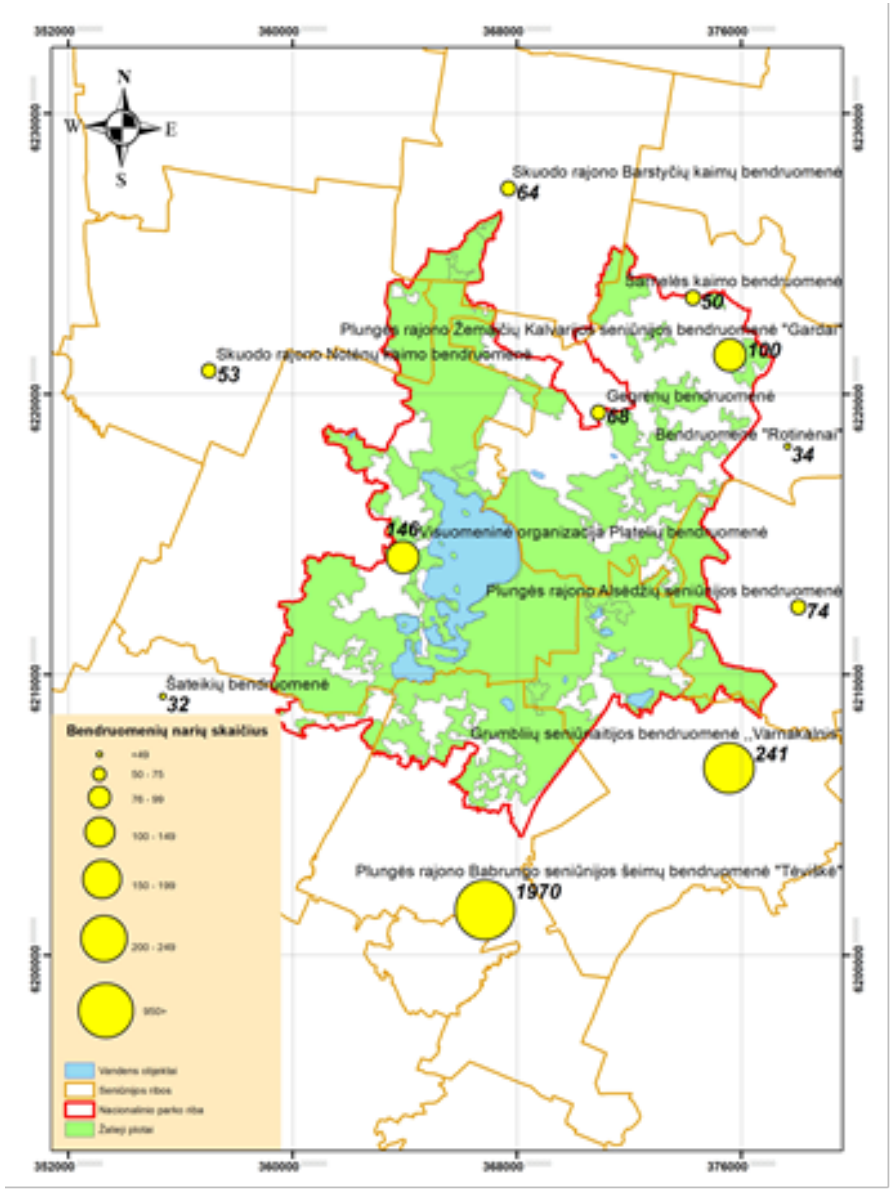

Bendruomenių turizmo svarba

1 lentelė.

Seniūnija	Gyventojų skaičius 2021 m.	Gyventojų skaičius 2011 m.	Skirtumas	Plotas, km^2	Gyventojų tankumas (2021 m.) 1 km^2	Kaimų skaičius (2021 m.)
Barstyčių	674	969	-295	75	9	11
Žemaičių Kalvarijos	1570	1970	-400	124,6	12,6	25
Alsėdžių	1043	1265	-222	55,8	18,7	12
Platelių	1583	1932	-349	136,5	11,6	24
Šateikių	2055	2233	-178	133,6	15,4	20
Notėnų	763	1017	-254	91	8,4	16
Babrungo	2123	2278	-155	100,5	21,1	20
Paukštakių	1034	1179	-145	96,8	10,7	30
ŽNP seniūnijose Lietuvoje	**10 845** **0,39 proc.**	**12 843** **0,42 proc.**	**-1998** **-15,56 proc.** **-0,83 proc.**	**813,8** **1,25 proc.**	**13,33** **3,23 karto mažiau už šalies vidurkį**	**158** **0,83 proc.**
Lietuva	**2 810 761**	**3 052 588**	**-241 827**	**65 300**	**43,02**	**19 075**

Šaltinis: Sudaryta autoriaus pagal valstybės duomenų agentūros duomenis, 2023.

Bendruomenių turizmo svarba

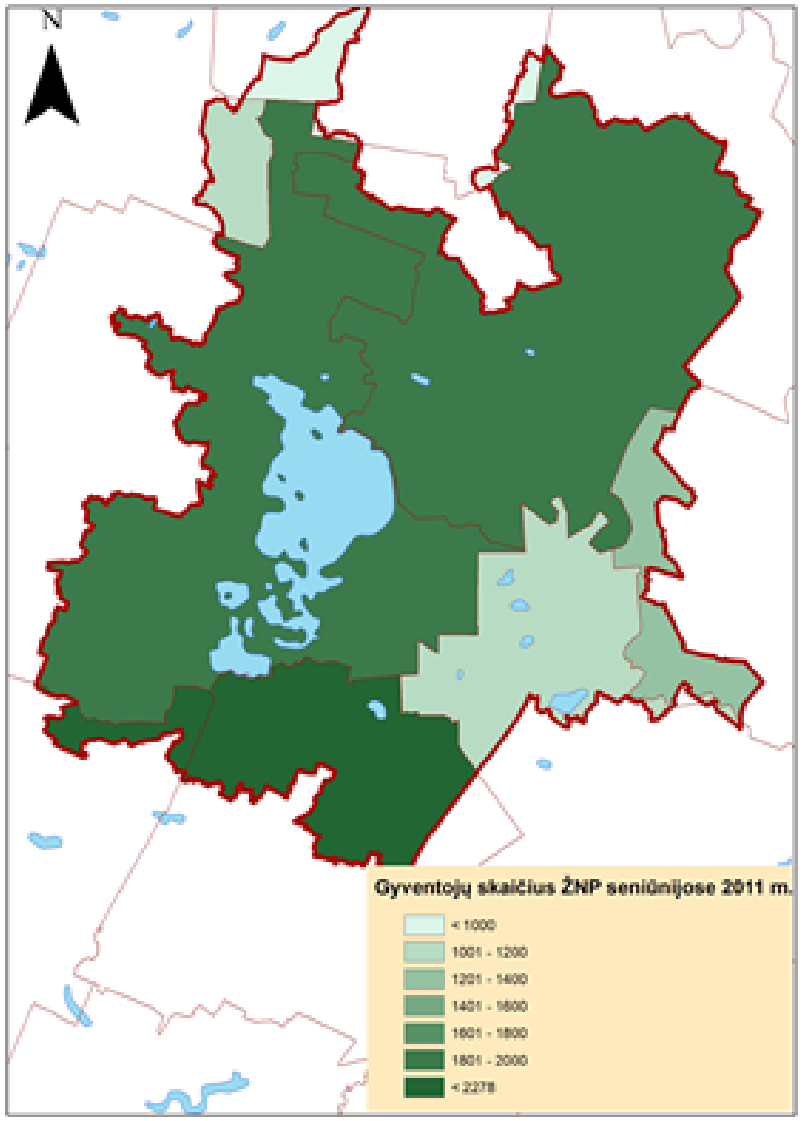

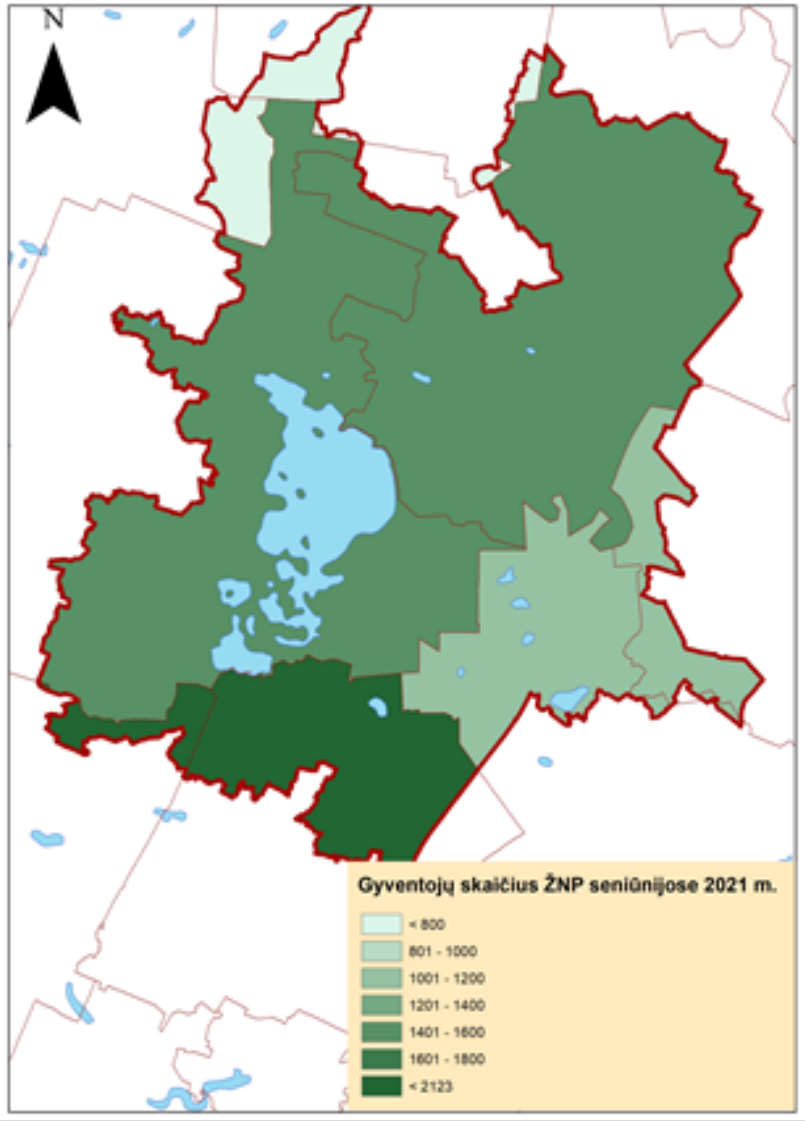

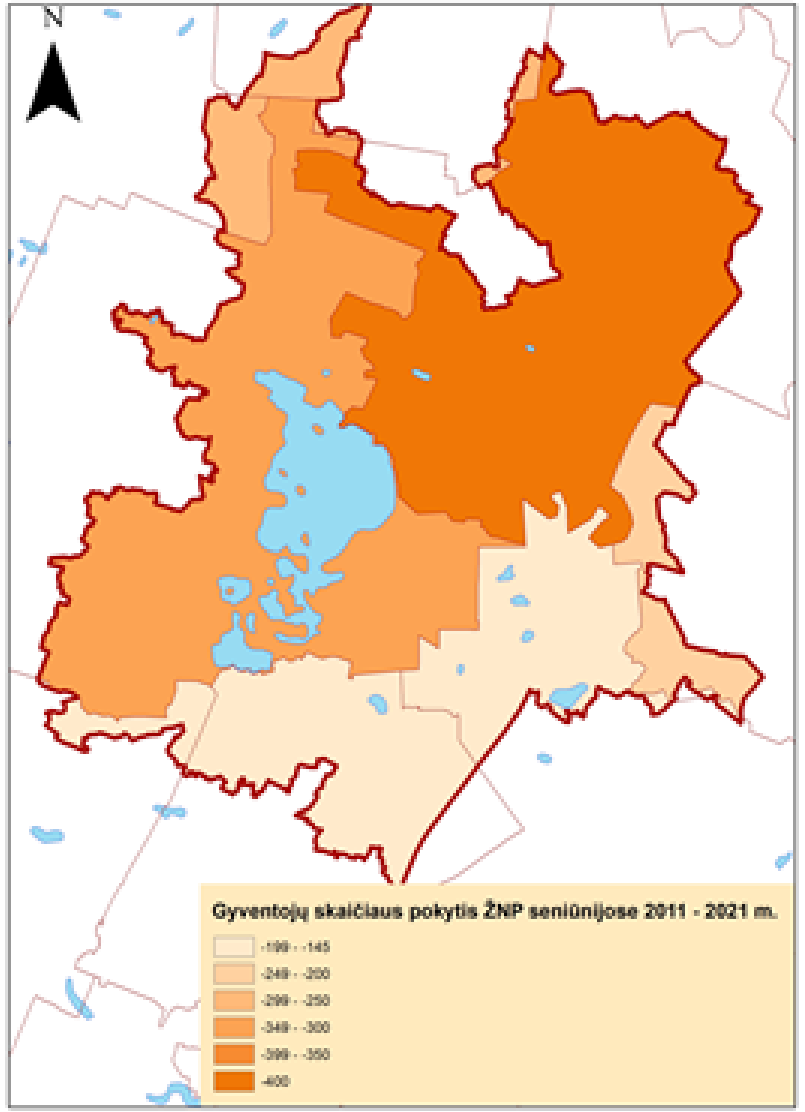

Bendruomenių turizmo svarba

Bendruomenių turizmo maršrutas Žemaitijos nacionalinį parką

Bendruomenės turizmo maršruto pavadinimas: **„Pažink Žemaitijos nacionalinį parką keliaudamas su bendruomene“.**

Maršruto tikslas – supažindinti keliautojus su Žemaitijos nacionalinio parko istorinėmis, gamtinėmis ir kultūrinėmis vertybėmis. Šiuo siūlomu maršrutu galima būtų keliauti pavasarį, vasarą, rudenį. Pakoregavus maršruto vietoves, būtų galima keliauti ir žiemos metu.

Maršruto tikslinė grupė – įvairaus amžiaus keliautojai, kurie domisi turizmo, gamtos, istorijos ir kultūros vertybėmis. Optimalus grupės skaičius: 15-20 keliautojų. Maršruto atstumas pėsčiomis ir autobusu apie 32 km. Maršruto kelionės trukmė apie 9-10 valandų. Maršrutą sudaro 14 lankomų objektų

Bendruomenių turizmo svarba

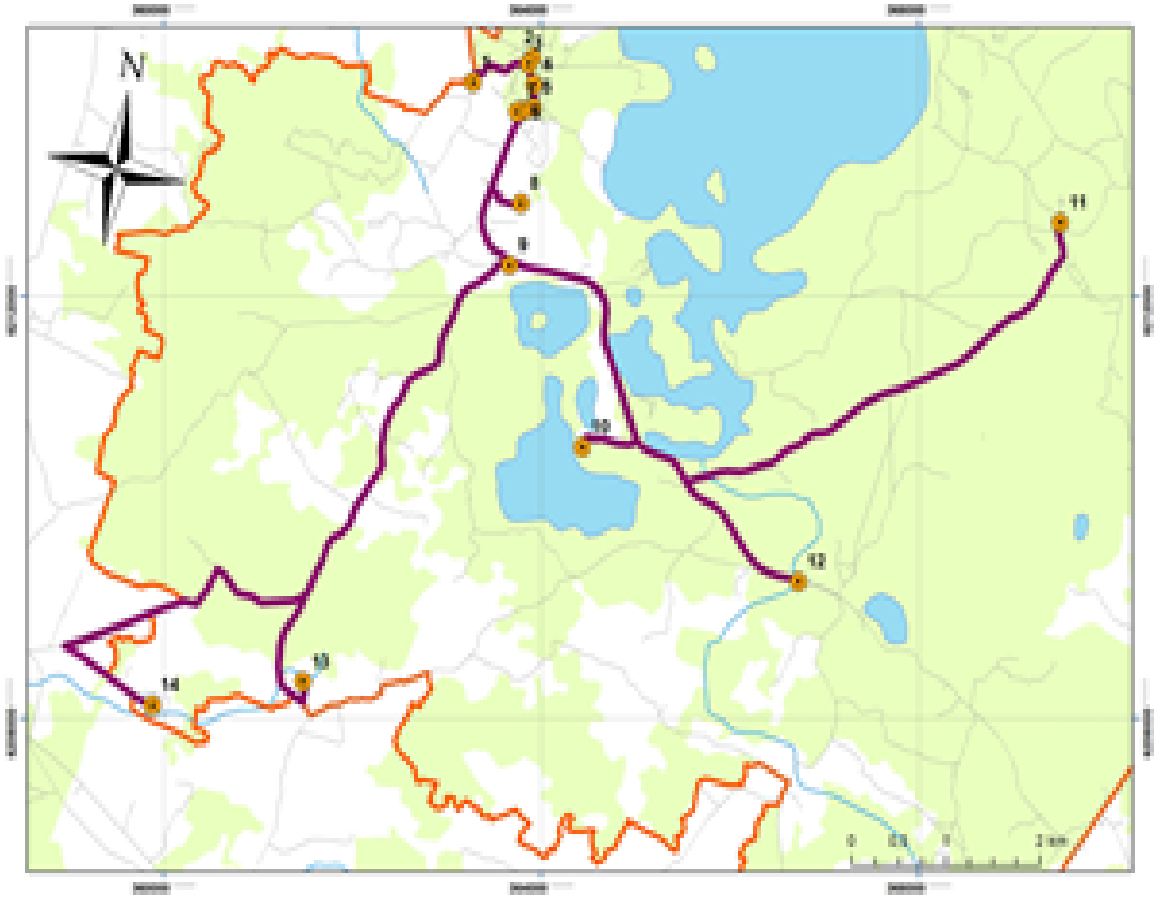

Bendruomenių turizmo maršruto objektai ir vietovės ŽNP

Bendruomenių turizmo maršrutas

Objektai ir vietovės:

1 - Platelių žydų žudynių vieta ir kapai (Jazminų kalnas)
2 - Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio paminklas
3 - Žemaitijos nacionalinio parko lankytojų centras
4 - Platelių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia
5 - Platelių dvaro parkas
6 - Platelių dvaro svirno ekspozicija
7 - Užgavėnių kaukių ekspozicija
8 - Siberijos apžvalgos bokštas
9 - Beržoro Šv. Vyskupo Stanislovo bažnyčia
10 - Paukščių stebėjimo vieta ant Ilgio ežero kranto
11 - Šaltojo karo ekspozicija
12 - L. Černiausko meno galerija
13 - Jonušų tautodailės – etnografijos muziejus
14 - Žemaitės memorialinis muziejus (Bukantės dvaras)

Bendruomenių turizmo svarba

1 lentelė. Bendruomenių turizmo maršruto planas

Eil. Nr.	Maršrutas (sustojimo vieta)	Objektas	Laikas	Atstumas	Pastabos
1.	Platelių žydų žudynių vieta ir kapai (Jazminų kalnas)	Jazminų kalnas	9:00-9:15		Bendruomenių turizmo ekskursijos pristatymas, ekskursijos pradžia
2.	Jazminų kalnas – Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio paminklas		9:15-9:20	1 km.	Važiavimas autobusu.
3.	Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio paminklas	Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio paminklas	9:25-9:35		Bendruomenių gido pristatymas apie paminklą ir Platelių miestelio istoriją
4.	Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio paminklas – Platelių lankytojų centras		9:35-9:40	50 m.	Ėjimas pėsčiomis
5.	Platelių lankytojų centras	Platelių lankytojų centras	9:40-10:10		Ekspozicija su gidu
6.	Platelių lankytojų centras - Platelių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia		10:10-10:15	220 m.	Ėjimas pėsčiomis

Bendruomenių turizmo svarba

7.	Platelių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia	Platelių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia	10:15-10:25		Bendruomenių gido pristatymas apie Platelių bažnyčią
8.	Platelių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia – Platelių dvaro parkas		10:25-10:30	150 m.	Ėjimas pėsčiomis
9.	Platelių dvaro parkas	Platelių dvaro parkas	10:30-10:50		Bendruomenių gido pristatymas apie parką ir jo objektus
10.	Platelių dvaro parkas – Platelių dvaro svirnas		10:50-10:55	200 m.	Ėjimas pėsčiomis
11.	Platelių dvaro svirnas	Platelių dvaro svirnas	11:00-11:30		Ekspozicija su gidu
12.	Užgavėnių kaukių ekspozicija	Užgavėnių kaukių ekspozicija	11:35-11:50		Ekspozicijų apžvalga

Bendruomenių turizmo svarba

13.	Užgavėnių kaukių ekspozicija – Siberijos apžvalgos bokštas		11:50-12:05	800 m. 300 m.	Važiavimas autobusu Ėjimas pėsčiomis
14.	Siberijos apžvalgos bokštas	Siberijos apžvalgos bokštas	12:05-12:20		Bendruomenių gido pristatymas apie Platelių kraštovaizdį
15.	Siberijos apžvalgos bokštas - Beržoro Šv. Vyskupo Stanislovo bažnyčia		12:20-12:35	300 m. 900 m.	Ėjimas pėsčiomis Važiavimas autobusu
16.	Beržoro Šv. Vyskupo Stanislovo bažnyčia		12:35-12:55		Bendruomenių gido pristatymas apie Beržorą, bažnyčią ir koplyčias
17.	Beržoro Šv. Vyskupo Stanislovo bažnyčia - Paukščių stebėjimo vieta ant Ilgio ežero kranto		12:55-13:15	3,2 km.	Važiavimas autobusu
18.	Paukščių stebėjimo vieta ant Ilgio ežero kranto	Paukščių stebėjimo vieta ant Ilgio ežero kranto	13:15-13:35		Trumpas bendruomenių gido pristatymas apie objektą, paukščių stebėjimas, jų klausymasis

Bendruomenių turizmo svarba

19.	Paukščių stebėjimo vieta ant Ilgio ežero kranto – Šaltojo karo ekspozicija		13:35-14:00	6,5 km.	Važiavimas autobusu
20.	Šaltojo karo ekspozicija	Šaltojo karo ekspozicija	14:10-15:10		Ekspozicija su gidu
21.	Šaltojo karo ekspozicija – L. Černiausko meno galerija		15:10-15:30	6,9 km.	Važiavimas autobusu
22.	L. Černiausko meno galerija	L. Černiausko meno galerija	15:30-16:00		Tautodailininko pristatymas apie nuveiktus darbus
23.	L. Černiausko meno galerija - Jonušų tautodailės – etnografijos muziejus		16:00-16:20	6,3 km.	Važiavimas autobusu
24.	Jonušų tautodailės – etnografijos muziejus	Jonušų tautodailės – etnografijos muziejus	16:20-16:50		Ekspozicija su gidu
25.	Jonušų tautodailės – etnografijos muziejus - Žemaitės memorialinis muziejus (Bukantės dvaras)		16:50-17:00	5,4 km.	Važiavimas autobusu
26.	Žemaitės memorialinis muziejus (Bukantės dvaras)	Žemaitės memorialinis muziejus (Bukantės dvaras)	17:00-18:30		Ekskursija su gidu, žemaitiška vakarienė
27.	Žemaitės memorialinis muziejus (Bukantės dvaras)		18:30-18:35		Atsisveikinimas su kelionės dalyviais

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, 2023.

Bendruomenių turizmo svarba

1 lentelė. Bendruomenių turizmo gido kompetencijos

Bendruomenių gido kompetencijos	Aprašymas
Asmeninės	1. Amžius. Bendruomenės gidas manoma bus vyresnio amžiaus, nes dėl amžėjančios visuomenės yra mažesnė tikimybė rasti jauną žmogų; 2. Išsilavinimas. Turi būti baigęs pirmosios pakopos studijas su turizmo verslo profesija; 3. Išsimokslinimas. Turi nuolatos domėtis turizmo rinka bei situacija, sekti aktualias turizmo tendencijas. 4. Inteligencija. Turi žinoti apie turizmo objektus, kuriuos pristatinės turistams; 5. Profesija. Turi turėti patirties gido srityje.
Profesinės (turizmo gido)	1. Žino ekskursijų ruošimo ir vedimo metodiką; 2. Žino turizmo rinkos dėsningumus; 3. Žino turizmo įstatymą; 4. Žino turistų (lankytojų) grupės valdymą, moka elgtis neįprastose situacijose; 5. Moka planuoti ir pravesti maršrutą, naudojant skaitmenines technologijas.
Bendruomenės vertybių žinojimo	1. Žino vietos bendruomenės vertybes ir tradicijas; 2. Žino gamtos, kultūros ir istorijos paveldo objektus ir vertybes; 3. Žino vietos gyventojų biografijas, įvykius; 4. Žino gamtinės aplinkos (kraštovaizdžio) charakteristikas.

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, remiantis išnagrinėtomis mokslinėmis publikacijomis, 2024.

Nordplus

NPAD-2024/10206

INNOVATIONS
Social Innovations and Digital Education for Community-based Tourism Promotion

Klaipėdos universitetas

Ačiū už dėmesį!

Doc. dr. Eduardas Spiriajevas

Socialinės geografijos ir turizmo katedra
Klaipėdos universitetas

eduardas.spiriajevas@ku.lt